

Comunicat de la Comissió de Bioètica de la Universitat de Barcelona (CBUB) sobre possibles problemes ètics en les publicacions científiques (2017)

La CBUB ha debatut els possibles problemes de tipus ètic que es poden plantejar a l'hora de publicar els resultats de la recerca, així com les recomanacions que al respecte han fet instàncies com el *International Committee of Medical Journal Editors* (ICMJE) i el *Committee on Publication Ethics* (COPE). Per tal de reduir la incidència de problemes en aquest tipus de comunicació científica, la CBUB ha considerat oportú emetre el Comunicat que figura a continuació.

1. Qüestions d'autoria

Cal recordar que el llistat d'autors d'un article serveix per donar a conèixer a la comunitat científica qui ha realitzat el treball i qui se'n fa responsable. Per això, la inclusió d'un individu com a autor s'ha de basar només en:

- Contribucions substancials en la concepció, disseny, recollida de dades, o l'anàlisi i la interpretació de les mateixes.
- Redacció de l'article o revisió crítica amb aportacions intel·lectuals importants.

Cal fer notar que l'aportació, en major o menor grau, en totes i cada una d'aquestes activitats és el que qualifica una persona com a autor/a. L'aportació dels fons necessaris per a la recerca, la simple recollida de dades o la supervisió general del grup de recerca no justifiquen l'autoria d'un article.

Atès que periòdicament la Comissió té coneixement de possibles problemes ètics en la participació d'estudiants en publicacions, pòsters, i altres, sense que la seva tasca hi sigui adequadament reconeguda, sovint ni tant sols a l'apartat d'agraïments, cal remarcar que és inacceptable que s'ignori la contribució de tots els qui han col·laborat en una publicació. Així mateix, és del tot imprescindible que qualsevol altra col·laboració quedi reflectida, si més no, en la nota d'agraïments en el mateix article.

Un punt que cal esmentar en especial és el fenomen dels anomenats "regals d'autoria". La inclusió d'un individu com a autor sense que es compleixin els requeriments esmentats pot ser un present a un cap de grup o de departament (el qual malauradament ho pot considerar gairebé de rigor), o a un altre investigador, amb la intenció més o menys declarada de rebre un favor similar. En qualsevol dels casos, aquesta pràctica és èticament inadmissible.

També és necessari esmentar les conseqüències que té el fet de recórrer a individus que redacten un article i dels quals no se n'hi fa cap esment. Òbviament, si es tracta de redactors professionals el seu nom no tindrà cabuda entre els autors, però sí és necessari que s'hi assenyali la seva contribució, normalment al final de l'article. Val la pena insistir en que resulta inacceptable excloure de la llista d'autors a qui reuneixi les condicions

abans esmentades. Tal com diu l' ICMJE, tots els qui figuren com a autors ho han de merèixer i tots aquells que no ho mereixin no hi han de figurar. Tanmateix, és recomanable que hom reconegui les distintes contribucions parcials en l'apartat de "reconeixements" que habitualment es recull al final del text.

2. Altres qüestions

Sovint es poden plantejar disputes sobre què constitueix una aportació substancial o què no ho és. Per tal d'evitar-les, convindria que la qüestió de l'autoria es plantegés de bon principi i que la discussió continués de manera franca a mesura que l'estudi es desenvolupa, particularment si hi ha més gent que s'hi veu involucrada. La consulta a les recomanacions publicades per l' ICMJE i el COPE pot ser d'ajut per resoldre els problemes relacionats amb l'autoria o per reduir-ne la seva incidència.

Cal també remarcar que tots els autors haurien de poder revisar la versió final de l'article que s'enviarà per a la seva publicació, per tal que puguin rebutjar la inclusió del seu nom, si és que no hi estan d'acord. Això pot ser molt important en els casos -afortunadament escassos- en els quals un article és posteriorment retractat.